

A vegades és necessari i forçós
que un home mori per un poble,
però mai no ha de morir tot un poble
per un home sol:
recorda sempre això, Sepharad.
Fes que siguin segurs els ponts del diàleg
i mira de comprendre i estimar
les raons i les parles diverses dels teus fills.
Que la pluja caigui a poc a poc en els sembrats
i l'aire passi com una estesa mà
suau i molt benigna damunt els amples camps.
Que Sepharad visqui eternament
en l'ordre i en la pau, en el treball,
en la difícil i merescuda
llibertat.

Salvador Espriu

Poema XLVI de *La pell de brau* (1960)

A veces es necesario y forzoso
Que un hombre muera por un pueblo,
Pero nunca debe morir todo un pueblo
Por un hombre sólo:
Recuerda siempre eso, Sepharad.
Haz que sean seguros los puentes del diálogo
Y procura comprender y amar
Las razones y las lenguas diversas de tus hijos.
Que la lluvia caiga poco a poco en los sembrados
Y el aire pase como una extendida mano
Suave y muy benigna sobre los anchos campos.
Que Separad viva eternamente
En el orden y en la paz, en el trabajo,
En la difícil y merecida
Libertad.

Salvador Espriu

Poema XLVI de *La piel de toro* (1960)

En els tres darrers números de *Nexo* hem publicat els textos de la Llei i el Reglament de cooperatives de la República, que són els primers del seu gènere aprovats a Espanya. Aquests textos són un precedent i una referència inexcusable de tota la legislació democràtica posterior i que en alguns aspectes no ha estat superada.

En els pròxims números volem mostrar-vos un altre aspecte de la modernitat cooperativa de la República, quin va ser l'inici de la legislació cooperativa en l'àmbit que avui denominem autonòmic; i per això editarem els textos de la Llei de cooperació i la Llei de cooperatives de Catalunya, totes dues de l'any 1934.

Però abans, per entendre el procés ordenat de legislació, comentarem algunes dades i, en aquest número, us oferirem el text de la «lleï per la qual Catalunya es constitueix en regió autònoma dins l'Estat espanyol», on a l'article 12, apartat f del títol II, es diu que correspondrà a la Generalitat de Catalunya la legislació exclusiva i l'execució directa de les funcions següents: cooperatives, mutualitats i pòsits, amb la reserva, respecte de les lleis socials, feta al primer paràgraf de l'article 15 de la Constitució. Té data de 15 de setembre de 1932 i està signat per Niceto Alcalá-Zamora i Manuel Azaña com a president del Consell de Ministres.

És important remarcar que, després del triomf dels partits republicans a les eleccions municipals (12 d'abril), la primera proclamació de la República la va fer Lluís Companys (d'Esquerra Republicana i de procedència dels republicans d'esquerra) el dia 13, des del balcó de l'Ajuntament de Barcelona, i el 14 Niceto Alcalá Zamora a la seu del Ministeri de la Governació a Madrid, mentre Francesc Macià (Esquerra Republicana, d'origen nacionalisme radical) proclamava la República catalana des del balcó del Palau de la Diputació de Barcelona. En tot moment va ser fonamental la presència massiva de la ciutadania que, de manera espontània, va prendre els carrers en actitud pacífica però ferma, declarant la rotunda victòria de les llibertats i el repudi a la dictadura i a la monarquia que l'havia sustentat; això és el que realment va vèncer els últims recels dels polítics republicans.

Si recordem que la Constitució de la República té la signatura del president de les Corts Constituents, Julián Besteiro, de data nou de desembre de 1931, podem calibrar la intensitat política d'aquells temps, i les capacitats transformadores i de negociació de les persones de les forces polítiques que hi van participar.

El procés d'elaboració i d'aprovació del Projecte d'estatut, anomenat «de Núria» per ser el lloc on va ser redactat, que s'havia de presentar a les Corts Constituents de la República, a Madrid, va ser respectat escrupolosament, i incloïa dos plebiscits: un dels ajuntaments del territori i un altre per sufragi dels electors inscrits a les llistes electorals; tots dos necessitaven arribar al setanta per cent de vots favorables. El primer es va celebrar el 26 de juliol de 1931, amb un resultat del noranta-vuit per cent a favor, i el segon el 2 d'agost, que va aconseguir el setanta-cinc per cent del cens electoral (noranta-nou per cent dels votants).

Amb aquest impressionant suport popular, i la unitat de les forces polítiques i socials catalanes, va ser com, el 12 d'agost, una delegació presidida per Francesc Macià, va marxar en ferrocarril cap a la capital d'Espanya, on va ser rebuda a l'estació de Madrid per una multitud que no va deixar de mostrar el seu suport i el seu afecte fins que van arribar al seu allotjament, al Palace Hotel.

Per fi, el 14 d'agost, es va celebrar amb tota solemnitat la presentació oficial de l'Estatut, juntament amb les certificacions dels escrutinis plebiscitaris; acte on van assistir els ministres catalans i gairebé tots els diputats de les Corts Constituents, els consellers de la Generalitat i alguns familiars.

Els discursos de Macià i Alcalá Zamora, que van ser transmesos per ràdio, són veritables joies pedagògiques de cultura ciutadana, republicana i de sentit del saber fer polític amb majúscules.

No em resisteixo a reproduir-ne alguns dels paràgrafs:

El president Macià

«Venim a fer a mans de V.E., com a cap del Govern de la República, el resultat del referèndum popular del dos del mes actual i per mitjà del Govern que V.E. presideix tan dignament, a presentar-lo a les Corts Constituents d'Espanya.»

«Venim aquí per fer un acte legal; compareixem en virtut d'un decret del Govern de la República que va ordenar un plebiscit; celebrat en compliment d'aquell decret, el portem al Govern per ser presentat en nom del poble que el va votar a les Corts d'aquest mateix poble.»

«L'adveniment del nou règim ha portat al solar d'Espanya, senyor president, aures de llibertat. Millor dit, ha deixat de cohibir les que sempre existien. I des que l'Estat ha deixat de ser un patrimoni d'un poder que es deia hereditari, és just que en harmonia franca ressonin les veus de la família que el constitueix, de la família hispànica lliure. Santa llibertat que enrobusteix el dret aliè alhora que actua el propi; santa llibertat que a tots fon en un interès idèntic a aquest ésser noble i generós.»

«La llibertat, senyor president, té un camp ampli; regida pel dret, fecundada per la llei, la llibertat que no existeix sense l'ordre, no afecta solament l'individu. L'individu aïllat amb els seus drets no és una abstracció en brut. El misteri de la vida no es concep sense una organització social que, sens perjudici dels seus components, s'adapti a l'existència real de cadascú.

Per aquest motiu, la plena llibertat de la persona física no es concep sense la llibertat de les persones morals.

I aquesta és, potser, senyor president, la veritable solemnitat d'aquest acte, la seva transcendència principal i positiva.»

«La unitat política de la República, proclamada solemnement en aquest Estatut, la volem aconseguir com a resultat d'una concordança espiritual entre tots els pobles d'Espanya restituïts a la llibertat, en un ambient d'amor i respecte recíprocs.»

El president Alcalá Zamora

«Rebo de mans de vostè l'Estatut i reconec que en aquest es troben els anhels de diversos segles sentits pel poble català i representa tota la seva tradició inalterable que tindrà realitat en aquests moments de concòrdia i de comprensió entre tots els espanyols, per adquirir una llibertat i un dret de ciutadà dels quals mai no van gaudir.»

«Al voltant del problema de Catalunya tot és lluita, tot és apassionament, però tots hem de procurar que desapareguin els recels i que el problema sigui tractat amb l'afecte més gran, per arribar així a un punt de coincidència.»

«Ara reflexionem i meditem. Si tots els estatuts haguessin tingut la sort de no suscitar recels de partits polítics, recels dels ciutadans d'altres regions sense resistències sensibles del Parlament, es correria el perill que es pogués dir que l'Estatut de Catalunya no responia a una realitat i s'hagués pogut sospitar que s'acceptava tot per no complir res.»

«El vostre Estatut comprèn cinc parts: en una no s'oculta la lleialtat de la vostra conducta; en una altra es delega la resolució que calgui adoptar al president de la República sense saber qui ha de ser i que exclou, segons el meu parer, qualsevol recel i qualsevol dubte.

Hi ha una altra part en la qual es produiran, sens dubte, algunes discrepàncies i una altra en la qual s'haurà de discutir l'ajustament de xifres i alguns procediments de caràcter econòmic.

No obstant això, el meu optimisme és gran perquè confio en la sinceritat i en la cordialitat de tots i en el tresor moral de la Cambra.»

«L'Estatut ha de modelar-se en la farga parlamentària dels debats, i en aquests debats ha de desaparèixer qualsevol apassionament.»

Com ja sabem, van transcórrer tretze mesos, en els quals es va aprovar la Constitució de la República (9 de desembre), es van celebrar eleccions que van donar pas al primer govern constitucional (republicans d'esquerra i socialistes), presidit per Azaña, i al mes següent de l'intent fallit de cop militar es va fer realitat l'aprovació de l'Estatut de Catalunya que us presentem tot seguit.

Ruben Villa Benayas
President UCMTA

Generalitat de Catalunya
Departament de Relacions Institucionals
i Participació
Programa per al Memorial Democràtic

Agradecemos la colaboración de la Generalitat de Catalunya en la traducción del texto